

“Esasen konu hep 2 nokta arasındadır”

Haftalık Politik ve Jeopolitik Gelişmeler

26 Mayıs 2025

Bu hizmet size **2blackdot** ve **Tema Grup** tarafından ücretsiz verilmektedir. Bu yazılanlar yatırım tavsiyesi değildir.

Hazırlayan: Hakan Çalışkantürk

2twoblackdots@gmail.com

<https://www.2blackdots.com>

*** Yasal Uyarı:*** Burada yer alan yatırım bilgi, yorum ve tavsiyeleri yatırım danışmanlığı kapsamında değildir. Yatırım danışmanlığı hizmeti; aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, yatırım ve kalkınma bankaları ile müşteri arasında imzalanacak yatırım danışmanlığı sözleşmesi çerçevesinde ve yetkili kuruluşlar tarafından kişilerin risk ve getiri tercihleri dikkate alınarak kişiye özel olarak sunulmaktadır. Burada yer alan yorum ve tavsiyeler ise genel niteliktedir. Bu yorum ve tavsiyeler mali durumunuz ile risk ve getiri tercihlerinize uygun olmayabilir. Bu nedenle sadece burada yer alan bilgilere dayanarak yatırım kararı verilmesi beklentilerinize uygun sonuçlar doğurmayabilir. Gerek bu yayındaki gerekse bu yayında kullanılan kaynaklardaki hata ve eksikliklerden ve bu yayındaki bilgilerin kullanılması sonucundaki yatırımcıların ve/veya ilgili kişilerin uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan, kar yoksunluğundan, manevi zararlardan ve her ne şekilde olursa olsun üçüncü kişilerin uğrayabileceği her türlü zarardan dolayı **2blackdot** ve **Hakan Çalışkantürk** sorumlu tutulamaz.

Marco Rubio'nun "Suriye'nin potansiyel olarak birkaç hafta içinde Tam ölçekli bir iç savaşa sürüklenebileceği" yönündeki açıklaması

BÖLGESEL DİNAMİKLER BAĞLAMINDA SURİYE: İÇ SAVAŞ RİSKİ VAR MI?

ABD'NİN YENİ YÖNETİMİYLE ORTA DOĞU VE SURİYE STRATEJİSİNDEKİ DEĞİŞİMLER

2025 yılında ABD'de yönetim değişikliğinin ardından Washington'ın Orta Doğu politikasında belirgin bir yön değişimi gözlemlenmiştir. Yeni yönetim (Başkan Donald Trump ve Dışişleri Bakanı Marco Rubio liderliğinde), Suriye politikasında "önce Amerika" vurgusuyla sürpriz adımlar atmıştır. Önceki yönetimin temkinli ve koşula bağlı tutumunun aksine, Trump yönetimi Suriye konusunda hızlı ve radikal kararlar aldı. Mayıs 2025'te Başkan Trump, Suriye'de 2011'den beri süren iç savaşın seyrini değiştiren bir politika açıklayarak Şam'a yönelik tüm ABD yaptırımlarını kaldırma sözü verdi.

Bu adım, savaş boyunca ABD'nin benimsediği "Esad gitmeli" politikasının fiilen gerçekleşmesinin ardından geldi. Zira Aralık 2024'te Beşar Esad yönetimi devrilmiş ve yerine geçici bir hükümet kurulmuştu. Yeni yönetim, Esad sonrası Suriye'yi kazanma ve İran'ı kaybetme ekseninde bir strateji benimsemiş görünmektedir. Trump, Orta Doğu turunda Suriye'nin "tekrar büyük olma şansı" yakalaması gerektiğini vurgulayarak ülkenin izolasyondan çıkarılacağını ilan etti.

Bu kapsamda ABD, bölgedeki müttefikleriyle koordinasyon içinde hareket ederek Suriye'deki güç boşluğunu doldurmaya yöneldi. Yeni stratejik yaklaşımın merkezinde, İran'ın bölgedeki nüfuzunu geriletme ve İsrail'in güvenlik endişelerini giderme hedefleri var. Nitekim Trump, Riyad'daki konuşmalarında İran'ın yıllarca Esad rejimine verdiği desteğin Suriye'ye "ölüm ve sefalet getirdiğini" söyleyerek Tahran'ı sert şekilde suçladı.

Bu söylem, Obama/Biden dönemindeki nükleer anlaşma odaklı diplomasi yerine, İran'ı bölgesel istikrarsızlığın kaynağı olarak gören ve onu çevrelemeye çalışan bir tavra dönüşe işaret ediyor. Yeni ABD yönetiminin, İsrail ile ilişkilerde onun güvenlik taleplerini önceliklendirdiğine şüphe yok. Örneğin, Suriye'de İslamcı bir grubun (yeni geçici hükümet güçlerinin içindeki radikal unsurların) Dürzilere saldırması sonrası İsrail'in Suriye'de misilleme yapmasına ABD ses çıkarmadı; bu da Washington'ın yeni Şam yönetimine dahi mesafe koyarak İsrail'in çizgilerini koruduğuna işaret etti.

Trump yönetiminin İsrail'e desteği, Doğu Akdeniz enerji projeleri ve İran'a karşı koordinasyon gibi alanlarda da belirgin. Öte yandan, yeni stratejide öncelikli tehdit "terörist gruplar ve İran destekli milisler" olarak tanımlanmıştır. Bu tanım dikkat çekicidir çünkü ABD, Suriye'de yıllarca terör listesinde olan Heyet Tahrir el-Şam (HTŞ) örgütünün liderini fiilen muhatap almıştır. Geçici hükümetin başındaki Ahmed el-Şaraa, eski bir HTŞ komutanı olmasına rağmen Trump tarafından Riyad'da kabul edildi ve hatta "genç ve güçlü bir adam, Suriye'yi toparlama şansı var" övgüsü aldı.

Bu durum, Washington'ın saha gerçeklerine uyum sağlamak adına önceki "radikal gruplarla asla masaya oturmayız" çizgisini esnettiğini gösteriyor. Rubio bu dönüşümü "Eğer onları (geçici yönetimi) muhatap almazsak başarısızlık kesin, ama alırsak başarılı olabilir de olmayabilir de" diyerek savundu.

Dolayısıyla ABD, Suriye'de istikrarı öncelik haline getirip ideolojik kırmızı çizgilerini geri plana atmıştır. Yeni yönetim ayrıca bölgesel aktörlerle iş birliğini artırmaya odaklanmıştır: Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'ın arabuluculuğuyla Suriye politikasını şekillendirmek (Trump'ın yaptırımları kaldırma kararının Riyad'dan duyurulmasının tesadüf olması zor).

Kısacası, yeni ABD yönetimi Orta Doğu'da daha müdahil, risk alan fakat sonuç odaklı bir Suriye stratejisi benimseyerek önceki döneme göre keskin bir politika değişimi gerçekleştirdi.

ABD'NİN YAPTIRIMLARI KALDIRMASININ ANLAMI VE SAHADAKİ ETKİLERİ

Trump yönetiminin Suriye'ye uygulanan kapsamlı yaptırımları kaldırması hem sembolik hem de pratik açıdan büyük bir politika değişikliğidir. Sembolik olarak, Washington 2011'den beri ilk kez Şam'daki yönetimi (geçici de olsa) meşru bir muhatap olarak tanımış oldu. Geçmişte Esad rejimine karşı çıkarılan Caesar Act gibi yasalarla Suriye ekonomisini dış dünyadan tecrit eden ABD, Mayıs 2025'te Hazine Bakanlığı aracılığıyla geniş kapsamlı genel lisanslar yayınlayarak Suriye ile ticareti serbest bıraktı.

Aynı anda Dışişleri Bakanı Rubio da Caesar Yasası'nın yaptırımlarını 180 günlüğüne vazgeçtiğini duyurdu. Rubio'nun ifadesiyle bu adım, Trump'ın "Suriye ile yeni bir ilişki vizyonunu hayata geçirmenin ilk adımı" idi.

Yaptırımların kaldırılmasıyla ABD, fiilen Suriye'nin yeni hükümetini cezalandırılması gereken yapı olarak değil, desteklenmesi gereken bir ortak olarak konumlandırdı. Bu değişim: ABD, Suriye'de rejim değişikliği sonrası dönemin

başarısının kendi çıkarları ve bölge istikrarı için kritik olduğunu izlemine veriyor. Pratik etkilere bakıldığında, yaptırımların kalkması Suriye sahasında şimdiden hissedilmeye başladı. Öncelikle ekonomik canlanma umudu doğdu: ABD Hazine'sinin çıkardığı Genel Lisans 25 ile Suriye Merkez Bankası, kamu bankaları, Suriye Havayolları, petrol şirketleri ve hatta Şam'daki bazı turistik tesislerle daha önce yaptırım listesinde olan birçok kurumla işlem yapmak serbest hale geldi. Bu sayede uluslararası finans sistemine erişim kolaylaşacak ve yabancı özel sektör yatırımları önü açılması bekleniyor. Nitekim Washington, bu lisansın “yeni yatırımı ve özel sektör faaliyetini teşvik edeceğini” belirtti.

Öte yandan, Rubio'nun Caesar Act yaklaşımı sayesinde uluslararası insani yardımların ve altyapı hizmetlerinin önündeki engeller kalkacak. Rubio, bu feragatin Suriye genelinde elektrik, enerji, su ve sanitasyon gibi altyapının iyileştirilmesini ve insani yardımların etkinleşmesini sağlayacağını vurguladı.

Bu beyan, sahada yıllardır süren elektrik kesintileri, yakıt yokluğu ve su sıkıntısı gibi temel sorunların çözümünde yaptırımların kaldırılmasının önemli bir kaldıraç olacağını gösteriyor. Yaptırım kararının hemen ardından saha aktörlerinin hızla harekete geçtiği görülüyor. Örneğin, Türkiye enerjiden sorumlu bakanı Alparслан Bayraktar, Ankara'nın Suriye'ye yılda 2 milyar metreküp doğalgaz sağlayacağını ve Haziran 2025'te Türkiye-Suriye arasındaki gaz boru hattının açılacağını duyurdu. Ayrıca Türkiye, acil ihtiyaçlar için Suriye'ye 1000 MW elektrik vermeye de başladı.

Bu adımlar, komşu ülkelerin yaptırım korkusu olmaksızın Suriye'nin yeniden inşasına destek verebileceği anlamına geliyor. Benzer şekilde Avrupa Birliği de ABD ile eş zamanlı olarak Suriye'ye dönük ekonomik yaptırımlarını kaldırdı – AB Dış İlişkiler Yüksek Temsilcisi Kaja Kallas, “Suriye halkına yeni, kapsayıcı ve barışçıl bir Suriye'yi yeniden inşa etmede yardım etmek istiyoruz” diyerek AB'nin de Suriyelilerin yanında olmaya devam edeceğini ilan etti. Yaptırımların kalkmasıyla birlikte Körfez ülkeleri ve Avrupa'dan Suriye'ye yatırım, ticaret ve yardım akışının başlaması bekleniyor. Nitekim Suriye Dışişleri Bakanlığı bu kararı, ülkenin insani ve ekonomik ıstırabını hafifletecek “doğru yönde atılmış olumlu bir adım” olarak algıladı ve diğer ülkelerle “karşılıklı saygı ve içişlerine karışmama temelinde” iş birliğine hazır olduklarını belirtti. Yaptırımların kaldırılmasının sahadaki bir diğer kritik etkisi de Suriye geçici hükümetine meşruiyet ve hareket alanı kazandırmasıdır. 14 yıllık savaş Suriye ekonomisini zaten 442 Milyar dolar gibi muazzam bir zarara uğratmış, 600 binden fazla cana mal olmuştu.

Esad sonrası kurulan geçici yönetim, ağır yıkım altındaki ülkeyi yeniden ayağa kaldırmak için yaptırımların mutlaka kalkması gerektiğini savunuyordu. ABD'nin bu yönde adım atması, yeni yönetime bir nefes aldırdı. Hatta yaptırım kararının açıklanması Suriye içinde “yeni bir başlangıç” beklentisi doğurdu; uzun yıllar sonra ilk kez bankacılık işlemlerinde, ithalatta, ulaşım ve turizmde dış dünya ile bağlar kurulabileceği umudu oluştu. Ancak ABD, geçici hükümetin belirli taahhütleri yerine getirmesini beklediğini açıkça belirtti: Trump yönetimi, Şam'dan tüm yabancı savaşçıları (İran destekli milisler kastediliyor) ülkeden çıkarmasını, “Filistinli terörist” olarak tanımladığı (muhtemelen Hamas/İslami Cihat mensupları) unsurları sınır dışı etmesini ve IŞİD'in tekrar canlanmaması için ABD'ye yardımcı olmasını talep etti.

Bu koşullar, yaptırım muafiyetlerinin devamının bu adımların atılmasına bağlı olduğunu gösteriyor. Nitekim yürürlükteki ABD yasaları (örneğin Kongre'nin onayıyla çıkan Caesar Act) tamamen iptal edilmedi, sadece 6 aylık sürelerle adeta erteleniyor. Bu da özel sektörün uzun vadeli yatırım yaparken hala ihtiyatlı olabileceği anlamına geliyor; zira şartlar kötüleşirse yaptırımların geri gelme riski var. Yine de, genel tablo itibarıyla yaptırımların kaldırılması Suriye'de siyasi iklimi yumuşatan, ekonomiyi canlandıran ve geçiş sürecine ivme kazandıran bir hamle olmuştur. Suriye yönetimi bunu AB ile başlayan “yeni bir sayfa” olarak tanımlarken BM Mülteciler Yüksek Komiserliği dahi ABD kararının hızlı uygulanmasının mültecilerin gönüllü dönüşünü destekleyeceğini öngörüyor.

RUBİO'NUN AÇIKLAMASININ DİPLOMATİK ANLAMI VE BÖLGEYE MESAJLARI

ABD Dışişleri Bakanı Marco Rubio'nun “Suriye'nin potansiyel olarak birkaç hafta içinde tam ölçekli bir iç savaşa sürüklenebileceği” yönündeki açıklaması bir kriz uyarısı olmanın ötesinde çok katmanlı diplomatik mesajlar içermektedir. Rubio bu sözleri, Senato Dış İlişkiler Komitesi'ndeki oturumda Trump'ın Suriye yaptırımlarını kaldırma kararını savunurken dile getirdi.

Birinci mesaj, uluslararası toplum ve bölge ülkelerine yöneliktir: Rubio açıkça, geçici Suriye otoritesinin başarısızlığa uğraması halinde ülkenin kaosa ve parçalanmaya sürükleneceğini, bunun da tüm bölgeyi istikrarsızlaştıracağını vurguladı. Bu sözlerle Washington, müttefiklerine “Şimdi Suriye'ye destek olma zamanı, aksi takdirde bedeli hepimiz için ağır olur” demiş oluyor. Nitekim Rubio, “Suriye istikrarsız olunca bölge de istikrarsız olur” diyerek komşu ülkelere ve küresel aktörlere sorumluluk çağrısında bulundu.

Bu, diplomatik olarak ABD'nin Suriye dosyasında çok taraflı bir destek arayışında olduğunu işaret ediyor olabilir. Mesajın özellikle bölgeye bakan yönünde, Suudi Arabistan, Ürdün, Irak gibi komşuların ve Avrupa Birliği'nin yeni Suriye yönetimini diplomatik ve ekonomik olarak tanıyıp desteklemesi talebi sezilmektedir. Nitekim Rubio

konuşurken aynı saatlerde AB dışişleri bakanlarının Suriye yaptırımlarını kaldırma kararı alması, bu eşgüdümün bir yansıması olarak görülmesi şimdilik mümkün.

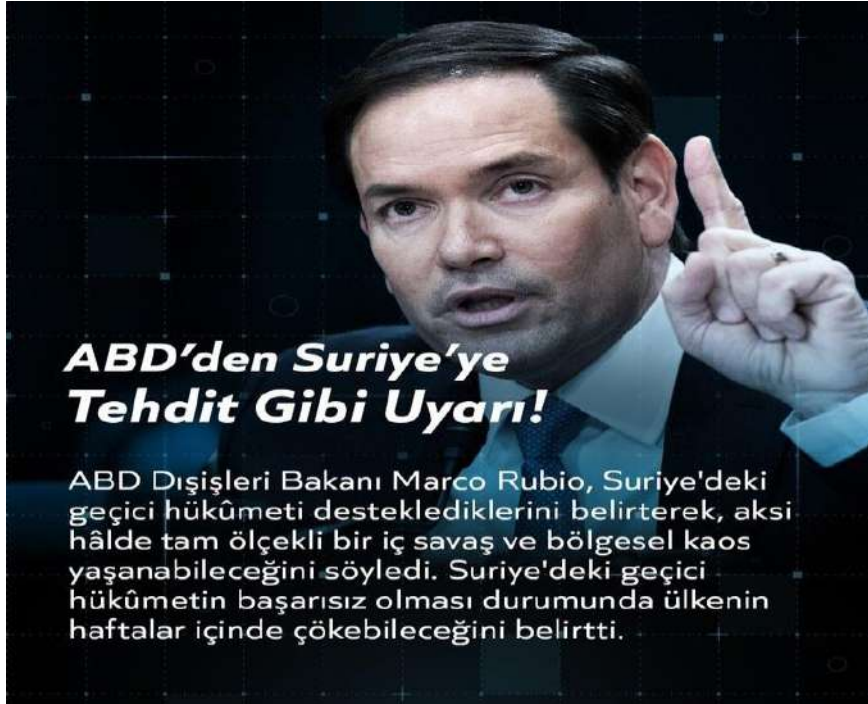
Nisan 2025 sonunda Şam yakınlarında meydana gelen kanlı olaylar sonrasında Suriye güvenlik güçleri ve müttefik milisler, mezhep çatışmalarının yaşandığı bölgede devriye geziyor. Rubio'nun uyarısı, benzer şiddet dalgalarının Suriye'yi yeniden bir iç savaşa sürükleyebileceği endişesini yansıtıyordu. Rubio'nun açıklaması aynı zamanda ABD'nin yeni Suriye politikasını iç kamuoyuna ve eleştirilere karşı savunma amacı taşıyordu. Zira HTŞ kökenli bir liderle el sıkışmak ve bir dönem “terör örgütü” olarak görülen unsurlarla çalışmak Washington'da tartışma yaratmıştı. Rubio, “Onları desteklemezsek başarısız olacakları kesindi” diyerek bu eleştirilere yanıt verdi. Yani diplomatik olarak “başka seçeneğimiz yoktu, aksi halde felaket olurdu” mesajını vererek ABD'nin pozisyonunu meşrulaştırdı. Bu sözler, geçici Suriye yönetimine verilen desteğin şartlı bir destek olduğunu da ima ediyor: Rubio aynı cümlede “desteklersek belki başarılı olurlar, olmazlarsa da en azından denemiş olacağız” diyerek bir yandan riskin farkında olduklarını, diğer yandan başka yol olmadığına vurgu yapıyor.

Bu politik ifade, ABD'nin yeni otoriteye tamamen güvenmediğini ancak onu batmaması gereken bir gemi olarak gördüğünü gösteriyor. Açıklamanın bölgesel muhataplarından biri de İsrail'dir. Rubio, Suriye'deki geçiş yönetimini desteklemezlerse ülkenin bölüneceğini ve kaosa sürükleneceğini söylerken, İsrail'in uzun yıllardır korktuğu “Suriye'nin radikal grupların üssü haline gelmesi” senaryosuna da atıf yapmış oldu. Bu, dolaylı olarak İsrail'e “Biz bu geçiş sürecini destekliyoruz ki Suriye bir terör yuvasına dönmesin” mesajı olduğu söylenebilir. Nitekim Rubio, Suriye'de IŞİD'in fırsat kolladığına dikkat çekip geçici yönetimin kapasite eksikliği nedeniyle şu an IŞİD'le mücadelede zorlandığını belirtti. Bunu da elinde tuttuğu bir koz olarak okumak lazım. ABD askerlerinin geçici bir dönem Suriye'de kalmaya devam edeceğini de ortaya koyan bu söylem hem Amerikan hem İsrail çıkarlarına hitap ediyor.

Rubio'nun beyanatında hissedilen bir diğer diplomatik mesaj da yeni Suriye yönetimine yöneliktir. Rubio, ülkenin azınlık gruplarının derin bir güvensizlik içinde olduğunu belirtip bunun sorumlusunun Esad'ın yıllarca toplumu bölmesi olduğunu söyledi. Bu sözlerle ABD, Ahmed el-Şaraa ve ekibine “Azınlıkları korumak zorundasınız, aksi halde ülke elinizde kalmaz” mesajını iletliyordu. Zaten ABD Dışişleri, yaptırımlar kalkmadan önce dini ve etnik azınlıkların korunması şartını öne sürmüştü; Şaraa söz vermesine rağmen ülkede ardı ardına çeşitli şiddetli olayları patlak verdi.

SONUÇ

Rubio, Senato'da hem yeni yönetimi savundu hem de uyardı. Bu, diplomatik incelik taşıyan bir dengeleme çabasıydı: Bir yandan “Yeni yönetimin arkasındayız” imajı verilirken diğer yandan “Eğer başarısız olursanız destek sonsuz değil” iması mevcuttu. Rubio'nun çıkışı; özellikle de Rusya-İran eksenine, “ABD eksenini Suriye'de inisiyatifi aldı” şeklinde bir diplomatik mesaj olmasının yanında uluslararası destek mobilizasyonu, ABD politikasının gerekçelendirilmesi, geçiş yönetimine uyarı ve müttefiklere koordinasyon gibi çok boyutlu diplomatik anlamlar taşımaktadır.

<https://x.com/fokusplusnet/status/1925114344452641127>